

Psychologia medyczna

Dr hab. Antoni Niedzielski

Psychologia

- **Teoretyczna**

Jej domeną jest poszukiwanie ogólnych prawidłowości, kierujących różnymi formami aktywności człowieka

- **Stosowana**

Zajmuje się praktycznym zastosowaniem prawidłowości w różnych strefach życia i działalności człowieka

Psychologia stosowana a psychologia medyczna

- Działy psychologii stosowanej wyodrębnia się przez wskazanie terenu praktycznego wykorzystania teorii psychologicznej.
- **Psychologia medyczna** to zastosowanie psychologii do „terenu” medycyny, wykorzystanie wiedzy psychologicznej do rozstrzygania problemów związanych z chorobą somatyczną.
- Centrum zainteresowania w psychologii medycznej stanowi człowiek chory somatycznie a zadaniem psychologa jest niesienie mu pomocy z użyciem sposobów i środków wynikających z jego wiedzy fachowej.

Rola psychologa

- Działania podejmowane przez psychologa muszą pozostawać w ścisłym związku z charakterem choroby somatycznej pacjenta.
- W postępowaniu diagnostycznym, określając stopień akceptacji choroby, psycholog musi znać i brać pod uwagę obiektywne właściwości choroby.
- Psycholog powinien posiadać odpowiednią wiedzę w tej specjalności medycznej, z którą styka się w trakcie wykonywania swoich zadań zawodowych ze względu na to, iż problemy stojące przed psychologiem związane z chorobą pacjenta mają zazwyczaj charakter interdyscyplinarny.

Geneza psychologii medycznej

- Psychologia medyczna rozwija się jako odpowiedź na niedostatki, jakie pociąga za sobą sposób uprawiania medycyny współczesnej.
- Współczesna medycyna charakteryzuje się postępującą technicyzacją i specjalizacją, zinstytucjonalizowanym i bezosobowym charakterem oraz dualistycznym podejściem do zdrowia i choroby, które wyraźnie rozgranicza procesy oraz funkcje somatyczne i psychiczne.

- Człowiek chory – stykający się ze specjalistą, który jest zainteresowany głównie określonym narządem czy układem, pomimo otrzymania fachowej pomocy medycznej na wysokim poziomie może odczuwać niedosyt czy nawet być przekonany o tym, iż jego podstawowe problemy związane z chorobą nie zostały rozwiązane.
- Lekarz nie czuje się przygotowany do zajmowania się sprawami wykraczającymi poza swoją, coraz wężiej rozumianą specjalność i skłonny jest poszukiwać pomocy innych specjalistów.

Skąd w chorobach somatycznych biorą się problemy, w których przydatny może stać się psycholog?

- Wpływ stanu psychicznego na stan somatyczny

POZYTYWNY: mobilizacja organizmu w warunkach pobudzenia emocjonalno-motywowującego wyrażająca się większą zdolnością do wysiłku, odpornością na deprywację potrzeb biologicznych

NEGATYWNY: zaburzenia i choroby psychosomatyczne, większa zapadalność na rozmaite choroby w sytuacji zwiększonego obciążenia psychicznego.

- Choroba somatyczna pociąga za sobą zmiany w sferze psychicznej, zarówno bezpośrednio jak też stanowiące reakcję na zmianę sytuacji życiowej spowodowane przez chorobę.

Procesy somatyczne a procesy psychiczne

- Obecnie akcentuje się nie tyle wzajemne warunkowanie się procesów somatycznych i procesów psychicznych, co wręcz ich jedność.
- Procesy te mają jedno niepodzielne podłoże – istotę ludzką pojmowaną jako całość psychosomatyczna.
- Choroba pojmowana jest jako załamanie funkcji adaptacyjnych organizmu w odpowiedzi na nadmierne obciążenie przez czynniki działające zarówno na drodze biologicznej jak i psychologicznej.

Przedmiot i struktura problematyki psychologii medycznej

- Psychologia medyczna zajmuje się badaniem czynników psychicznych , związanych z niektórymi lub wszelkimi aspektami zdrowia fizycznego, choroby i jej leczenia na poziomie jednostki, grupy i systemu.
- Cechą wspólną a zarazem odróżniającą od tradycyjnych terenów zainteresowania psychologii (jak np. nerwice i psychozy) jest to, że wiąże się z zaburzeniami wymagającymi interwencji lekarza nie będącego psychiatrą.

Główne zagadnienia psychologii medycznej wg M. J. Askena

- Psychosomatyka
- Somatopsychologia
- Medycyna behawioralna
- Opieka zdrowotna

Zależności psychosomatyczne

- Dotyczą wpływu czynników psychicznych na organizm biologiczny, przy czym wpływ ten może być zarówno pozytywny - mobilizujący jak i negatywny – prowadzący do patologii.
- Uwaga badaczy koncentruje się głównie na negatywnym wymiarze zależności psychosomatycznych i w klasycznym ujęciu psychosomatyka zajmuje się badaniem okoliczności, w których stres psychologiczny powoduje dysfunkcje psychologiczne organizmu, zwykle w zakresie czynności określonych narządów.

Główne zadania psychosomatyki

- Wyjaśnienie przyczyn tzw. zaburzeń psychosomatycznych w kategoriach leżących u ich podłoża czynników psychodynamicznych.
- Poszukiwanie uwarunkowanych osobowościowo czynników sprzyjających powstawaniu zaburzeń.
- Opracowanie skutecznych form terapii.

Somatopsychologia

- Dotyczy drugiego kierunku zależności pomiędzy funkcjonowaniem somatycznym i psychicznym
- Zajmuje się wpływem zmian somatycznych na przebieg procesów psychicznych człowieka
- Zwraca uwagę na to, że choroba może oddziaływać na psychikę chorego za pośrednictwem różnych mechanizmów

Medycyna behawioralna

- Zajmuje się zależnościami zachodzącymi na poziomie grup.
- **Przykładami mogą być:** badanie wpływu hospitalizacji na pacjenta, z uwzględnieniem znaczenia struktury społecznej szpitala i kontaktów pomiędzy pacjentem a personelem, zagadnienie wpływu choroby na rodzinę oraz psychologiczne aspekty uprawiania medycyny, czynniki warunkujące efektywność pracy służby zdrowia, rodzaj kontaktów między pracownikami, wpływ różnych sytuacji zawodowych na personel medyczny.

Opieka zdrowotna

- Dotyczy czynników psychologicznych w medycynie, ujmowanych w perspektywie systemowej.
- **Przykładami mogą być:** badanie postaw wobec systemów opieki zdrowotnej, metod przyczyniających się do wzrostu uczestnictwa ludności w akcjach zdrowotnych, metod oceny opieki medycznej a także badania porównawcze dotyczące różnic i podobieństw w reakcjach wobec choroby, leczenia i systemów opieki zdrowotnej w różnych kulturach i warstwach społecznych.

Psychologia medyczna a psychologia kliniczna

- Odrębność problematyki a co za tym idzie odrębność terenu zastosowań.

M.J. Asken:

Psychologia medyczna znajduje zastosowanie w przypadku chorób, które wymagają interwencji lekarza nie będącego psychiatrą, czyli w klinice chorób somatycznych.

Psychologia kliniczna tradycyjnie związana jest z psychiatrią, przy czym jej teren wykracza także poza medycynę.

Literatura

Heszen – Klemens I. , Psychologia medyczna. Główne kierunki badań., Katowice 1983.